

Nicolae IORGA

**ISTORIA LITERATURII
ROMÂNEȘTI**

Vol. I

*Literatura populară. Literatura slavonă.
Vechea literatură religioasă. Întâii cronicari (-1688)*

Cartea Românească
EDUCAȚIONAL

CUPRINS

ÎN LOC DE PREFAȚĂ. Locul românilor în dezvoltarea vieții sufletești a popoarelor romanice	7
CAPITOLUL I. Balada populară românească. Originea și ciclurile ei	25
CAPITOLUL II. Poezia populară lirică și satirică	51
CAPITOLUL III. Poveștile și snoavele	72
CAPITOLUL IV. Literatura gnomică	82
CAPITOLUL V. Literatura religioasă în veacul al XV-lea. Cărțile sfinte și mișcarea husită. Scrieri bogomilice	97
CAPITOLUL VI. Cronicile slavone	137
CAPITOLUL VII. Literatura religioasă din veacul al XVI-lea: I	145
1. Cărțile românești vechi și înrâurirea lor	145
2. Cultura slavonă în Moldova	147
3. Țara-Românească și tiparul de cărți slavone	149
4. Neagoe-Vodă Basarab	154
CAPITOLUL VIII. Cele dintâi cronici în slavonește și românește	166
1. Cronici moldovenești	166
2. Cronicile muntene	177
3. Cărțile de istorie populare românești	184
CAPITOLUL IX. Literatura religioasă din veacul al XVI-lea: II	187
1. Al doilea șir de tipărituri slavone în Țara-Românească	187
2. Tipăriturile românești și slavone din Ardeal	190
3. Cărți slavone și slavo-române tipărite în Ardeal	211
4. Noile lucrări românești tipărite în Ardeal	216
5. Decăderea culturii slavone în a doua jumătate a secolului al XVI-lea	226
CAPITOLUL X. Începuturi de scriere românească în Principate	234
CAPITOLUL XI. Literatura religioasă în veacul al XVII-lea	243
1. Cultura slavonă la începutul veacului al XVII-lea	243
2. Pătrunderea limbii românești în viața de stat și în biserică	249
3. Petru Movilă și înrâurirea sa	259
4. Catechismul ardelean din 1640	270

5. Mișcarea culturală din Moldova	274
6. Sinodul de la Iași și lupta cu calvinii.....	278
7. Tipărituri muntene și moldovene până la 1653	282
8. Lucrările Mitropolitului Varlaam și înrăurirea lor	285
9. Noile tipărituri muntene de sub Matei Basarab.....	301
10. Tipăriturile ardelen.....	306
CAPITOLUL XII. Cronicile românești ale veacului al XII-lea	310
1. Cronica lui Grigore Ureche.....	310
2. Cronografele	337
CAPITOLUL XIII. Întâia istoriografie moldovenească:	
Miron Costin; cronici de partid muntene.....	342
1. Miron Costin	342
2. Un opuscul despre Ardeal și altul despre turci	376
3. Cronicile muntene ale lui Stoica Ludescu și Constantin Căpitanul.....	380
CAPITOLUL XIV. Proză și poezie religioasă și profană	
înainte de 1688	395
1. Scriitori noi moldovenești: Nicolae Milescu	395
2. Mitropolitul Dosoftei și lucrările lui	400
3. Tipăriturile muntene	424

CAPITOLUL I.

**Balada populară românească.
Originea și ciclurile ei¹**

I.

Poezia populară se poate trata din punctul de vedere estetic, admirându-i-se frumusețea sau deosebindu-se însușirile care alcătuiesc caracterele acestei frumuseți. Dacă e vorba numai de apreciere, firește că, fiind chestie de gust, unei aprecieri lăudătoare i se poate opune alta în stare să cuprindă critica cea mai aspră ori chiar cea mai pătimășă.

Poate fi vorba însă și altfel despre poezia populară. Iubirea pentru dânsa o poți face să fie simțită la fiecare frază, dar nu pentru a o proclama, scrie sau vorbești. Din acestălalt punct de vedere, și el foarte legitim, ai înainte de toate dorința de a ști, printr-o cercetare metodică, al cărei scop e aflarea unui adevăr, relativ sau netăgăduit, pe care apoi să-l înfățișezi într-o dezvoltare logică, care sunt rosturile, categoriile, lipsurile poeziei populare, în ce împrejurări s-a alcătuit fiecare din ele și întru cât ea oglindește aceste împrejurări. Pe urmă, neapărat, se poate studia fiecare dintre aceste categorii din punctul de vedere al ritmului, al rimei, al epitetelor ș.a.m.d.

Poezia populară înseamnă poezia cunoscută, răspândită, cântată, repetată, iubită, amestecată cu viața, înainte de a fi scrisă și care putea să nu fie scrisă și care, chiar când este scrisă, nu e scrisă de cei care au făcut-o și au cântat-o, ci de alții, care sunt prinși de curiozitatea artistului ori a omului de știință față de dânsa. Adeseori este mai veche decât răspândirea

¹ Lecții făcute la Universitatea Populară din Vălenii-de-Munte.

deprinderii de a scrie la un popor și mai totdeauna mărginită la aceia care nu obișnuiesc a scrie și pentru care, chiar, pentru citirea cărora nu scrie nimeni, ea satisface, în forme care-i sunt particulare, care pot părea naive, simple, stângace, dar care se pot ridica, în parte, până la cea mai superioară și autentică frumusețe, nevoia sufletului popular de a-și rosti muzical sentimentele cele mai firești ale omului, precum și de a păstra amintirea acelor împrejurări care l-au atins și frământat mai mult.

Cine a făcut poezia populară? „Poporul”. Poporul, luat în miile sale de oameni, poate însă numai recunoaște felul său de a fi în poezia pe care o primește și o păstrează, ducând-o, cu multe adaosuri și schimbări locale și personale, de-a lungul veacurilor. *Unul singur* a trebuit să afle însă cântecul. Acel unul singur avea nevoie de dânsul pentru iubirea, dorul, jalea, blestemul lui de atunci, și el nu înțelegea să păstreze vreun drept de stăpânire asupra cântecului pe care oricine îl putea întrebuița, pentru o simțire asemenea cu a lui, cum el însuși ar fi făcut-o dacă ar fi găsit cântecul ce se potrivea cu starea lui de atunci în gura altuia. Sau, dacă e vorba de baladă, unul singur, un lăutar din vremuri, a găsit-o în mintea sa la masa unui Domn, și în acea epocă de amintire tare, fiindcă nu era carte să o sprijine, se găseau alții de tagma lui care o prindeau îndată pentru a o putea cânta la alte ospete, când Măria Sa ar fi cerut, între pahare, să i se spună ceva despre cele ce au fost odată cu cei care au stat în același Scaun și au luptat pe aceleași plaiuri. Astfel, cu timpul, se amestecau anii, faptele, oamenii și abia dacă se mai cunoștea ceva din faptul primitiv în ciudata împleticire poetică, în care tot mai multe note populare se amestecau.

Despre *baladă* este vorba întâi în aceste pagini.

II.

Ospetele Domnilor noștri, ospete solemne, un fel de serbări naționale, sunt firești și deci foarte vechi. Analele slavone ale lui Ștefan cel Mare le pomenesc și ele la capătul biruințelor

moldovenești: „Atunci făcu ospăț mare Mitropoliților” – adică episcopilor – „și vitejilor” – deci cavalerilor – „săi”. „Făcu ospăț mare Mitropoliților și vitejilor săi și tuturor boierilor săi, de la mare până la mic, și multe daruri a dăruit atunci, la toată oastea lui, și a fost lăudat Dumnezeu pentru cele ce au fost... Acolo făcu Ștefan Voievod ospăț mare Mitropolitului și episcopilor și boierilor săi și la toată oastea sa, și mulți viteji a făcut atunci, și daruri multe a dăruit atunci și veșminte de mult preț boierilor săi și vitejilor și la toată oastea sa, și pe toți îi trimitea, după cuviință, acasă la ei și îi învâța să laude și să binecuvânteze pe Dumnezeu, căci de la Dumnezeu erau cele ce au fost”¹.

Oricum, n-avem cântece de atunci. În zadar a căutat Alecsandri să înlocuiască această lipsă cu baladele sale din epoca lui Ștefan cel Mare, plăsmuiri de cărturar, a căror alcătuire, meșteșugită ca formă, dar ușoară de recunoscut de orice spirit critic, se va lămuri mai departe². În zadar a crezut și Hasdeu că găsește însuși cântecul de luptă al lui Ștefan în cutare manuscris, care nu e din acest timp și nu cuprinde decât o încercare de condei a vreunui călugăr – dacă este și acela. Totuși desigur că românește, și nu în limba statului sau a Bisericii, deci în slavona rămasă totdeauna străină, cântau *alăutarii*, *ziceau* faptele de vitejie care abia se îndepliniseră, cum nici cântăreții de la Curtea panonică a lui Attila nu făceau hexametri latini pentru a slăvi stăpânirea marelui rege al stepei.

Când Mihai Viteazul își făcu intrarea în Belgradul Ardealului, lăutarii mergeau lângă el, după mărturia cronicarului ungar contemporan Szamosközy, copiat apoi de Bethlen Farkás, și cântecele lui nu puteau cuprinde, într-o asemenea zi, altceva decât povestirea isprăvii îndeplinite ori amintirea celor pe care alți Domni români le săvârșiseră pentru a nu pieri în veac. Pe lângă trâmbițe, tobe, fluieri, se auzeau astfel

¹ Bogdan, *Cronici inedite*, p. 38 și urm. După luarea Chilieii se pomenesc numai de slujba bisericească, iar după lupta din Codrul Cosminului se reproduce întocmai mențiunea de la 1418.

² V. vol. II, la culegerea lui V. Alecsandri.

în fruntea alaiului glasuri românești slăvind faptele noastre de război. Cu întovărășire de cobze, țiganiii lui Vodă ziceau balade.

Pentru treizeci de ani Paul Strassburgh trecea pe la noi. Se opri la curtea lui Leon Vodă, în oastea căruia se mai aflau veterani de-ai lui Mihai. I se făcu multă cinste și, între altele, el putu să audă, în drumul spre Giurgiu, nu numai trâmbițași și toboșari sunând din pădurile vecine, dar și „cobzari și cântăreți”¹ care spuneau românește cântece bătrânești, cât le lua gura².

Când, ceva mai târziu, Patriarhul Macarie de Antiohia, cu secretarul său Pavel din Alep, veniră la Curțile Domnilor noștri, ei luară parte la multe mese oficiale, fără să audă însă, fie în Iașii lui Vasile Lupu, fie în Bucureștii lui Matei Basarab, cântec popular. Nici când în Ajunul Crăciunului muzicanții lui Matei Vodă merseră pe la boieri și vlădici, cu lăutele, tobele, fluierile, pentru a le ura astfel sărbători fericite³, călătorul nu auzi răsunând accentele baladei, ori n-a crezut cu cale să însemne acest amănunt în descrierea sa⁴. Nici trimisul ardelean la nunta Mariei, fiica lui Vasile, cu cneazul Radziwill, nu știa decât numai de „muzici și jocuri”, iar nu de cântece bătrânești anume⁵.

Dar, când, în tulburările care începură îndată dincolo de munți, oști românești luptau pentru un Crai împotriva celui-lalt, lăutarii ziceau lângă steaguri „Versul fetei care și-a pierdut caprele în munți”⁶. Și Andreas Frank din Sibiu, aflându-se la dieta din Oșorhei, când intrară ai noștri călare, a putut să audă că, pe când muzica militară a lui Ioan Kemény Calvinul înălța cu evlavie un paeon, iar din ceata lui Constantin Vodă

¹ *Citharoedi et musicorum chorus.*

² „Qui valachica lingua patrium carmen pleno gutture cantabant”; și în Cipariu, *Archivul*, p. 14.

³ *Călătoriile Patriarhului Macarie*, trad. Emilia Cioran, p. 82.

⁴ Tobe, trâmbițe, fluier la masa domnească se pomenesc și la p. 85; și la danțul pomenit în p. 106 se vorbește de „fluier și alte unelte muzicale”. V. și p. 138.

⁵ Șincai, III, 67-8.

⁶ *V. Mon. Comititalia Transilvaniae*, XII.

Șerban răsuna plângerea fetei ce nu-și putea găsi caprele – cine știe ce poveste întrețesută în balada trecutului nostru¹.

Când, către 1670, Dosoftei prefăcu Psaltirea în „versuri”, ceea ce-l îndemna la cântecul sfânt, pe care-l prefăcea în românește nu fără adaosuri, erau și aceste balade, al căror ritm se datorește însă numai meșteșugului său. Când, după fuga lui Constantin Vodă Cantemir, marele Crai al Poloniei Ioan Sobieski petrecea în Iași, dând ospete ostașilor săi, el parodia obiceiul cântecelor de vitejie ce se spuneau la masa Voievozilor, când începea să cânte în batjocură celui ce-și părăsise Scaunul:

„Constantine, fugi bine (*sic*),
Nici ai casă, nici ai masă,
Nice dragă jupâneasă...”²

Tot pe atunci, cântecul bătrânesc găsește cea dintâi prețuire a lui de istoricul cel mai bine pregătit al timpului, Constantin Stolnicul Cantacuzino, care, căutând să-și adauge din toate izvoarele informație asupra trecutului românesc, se gândește și la aceasta. Nu află însă ce-i trebuia, și el scrie deci cu dispreț că „nici den cântecele care vestesc de vitejii au de alte fapte ale Domnilor și ale altor vrednici oameni ce au lucrat, care după la lăutari și după la alți *cântători* auzim, putem ști cevași ales, că și acelea nu numai ce, au laudă mai mult, au hulesc, decât cele ce este a fi, ci și foarte împrăștiat și prea de scurt pomenesc lucru, și fără de nicio orânduială sau tocmeală”³.

Însemnată notiță și alte două puncte de vedere: ea arată că nu numai lăutarii, ci și „cântători”, românii săteni, știau cântece bătrânești și că, pe lângă lauda vitejiei Domnilor care le cereau la masa lor, erau și de acelea care satirizau

¹ Șincai, III, p. 124. Cântecul se mai „zice” încă în Polonia, după mărturisiri orale.

² Dimitrie Cantemir, *Vita Constantini Cantemyrii*, p. 43; ed. Iorga 1925, p. 47.

³ *Operele lui Constantin Cantacuzino*, ed. Iorga, București, 1901, p. 65.

Domniile rele și veșniceau ura cu care un timp înconjurase ființa stăpânitorului.

Cronica lui Neculce, boier moldovean din generația care urmează pe a lui Cantacuzino, cuprinde și o „Samă de cuvinte”, un număr de adaosuri la vechea tradiție istorică a Moldovei. Povestitorul n-a putut avea nicio mărturie scrisă înaintea ochilor. El a trebuit să ia deci aceste știri din graiul poporului. Acesta păstrează oarecare amintiri, de obicei foarte șterse și amestecate, despre faptele de demult. Dar nu de aici a luat Neculce știrile sale. E de ajuns a observa cu luare aminte tonul, caracterul, țesătura lor, acea notă sentimentală, romantică, prin care se deosebesc cele mai multe, pentru a recunoaște de unde vin. Hatmanul lui Vodă Cantemir le-a cules, vădit, din cântecul bătrânesc, pe care de atâtea ori, la mese domnești ori în drumuri de ostași, a avut prilej să le audă. Și îngăduința lui, față de cei care nu vor crede – „ce cine va vrea să le creadă, bine va fi, iară cine nu le va crede, iarăși bine va fi; cine cum îi va fi voia, așa va face”¹ – ne ajută oarecum să recunoaștem aceasta. Astfel, din baladă vine povestea clădirii Mănăstirii Putna, cu săgetarea lui Ștefan-Vodă „dintr-un vârf de munte” și cu săgețile copiilor de casă, din care una ajunge prea departe și aduce moartea arcașului tânăr ce îndrăznise prea mult; de acolo legenda aceluiași mare ctitor al Moldovei pe care o mamă eroică nu-l lasă să intre în Cetatea Neamțului după înfrângere, „ce să se ducă în sus, să strângă oaste, că izbânda va fi a lui”; apoi povestea sihastrului Daniil, care sfătuiește pe Domnul, prins de îndoială, să nu închine țara la turci, și povestea despre Purice, care se face „moviliță”, ca să aibă cum încăleca Ștefan rămas pe jos, și aceea a lui Purcel, care ara duminica, în marginea Vasluiului, când Vodă, pe atât de evlavios pe cât de viteaz, se gătea a merge la biserică; poate și amănuntele despre suferințele leșilor înjuțați, după strașnica lor înfrângere la Dumbrava Roșie să aibă această origine, cum o au, desigur, „cuvintele” despre Petru pescarul care visează la Domnia Moldovei și visul i se împlinește, despre popa din Piatra care-l săgetează

¹ Kogălniceanu, *Letopisețe*, II, p. 178.

în fugă, despre saltul Sultanului peste trupul lui Rareș „culcat la pământ învelit într-un harariu”, și, mai târziu, despre fata lui Radu Vodă fugită cu o slugă și pe care domnescul ei tată o află „la fântâna ce se cheamă Fântâna Cerbului, lângă podul de lut”.

Ceasul de pieire venise, de altminteri, încă de mult pentru balada de „ospețe domnești”. Dimitrie Cantemir, care arată ceremonialul din Moldova, ca și secretarul venețian Del Chiaro, de la care putem afla pe al Țării Românești, nu-l mai cunosc. „Muzică de țară”, „muzică turcească”, acestea se aud singure la masă, pe când afară tunurile bubuie. Ceremonialul împărătesc constantinopolitan pătrunsese acum și la noi, și astfel vechile datini nu se mai potrivesc cu zădărnicia măreție fără temeii a timpurilor noi. Bătrânul răzeș Constantin Cantemir, care va fi auzit multe cântece în rătăcirile lui de ostaș sărac, ori, dincolo, Antonie-Vodă din Popești, alt bătrân de țară, care cunoștea însă prea puțin oastea și n-avea cu ce întinde, în sărăcia și în zgârcenia lui, mese mari, – aceștia vor fi fost cei din urmă Domni care să se fi bucurat de „lăutari” și „cântăreți”.

Într-o formă cărturărească, datorită unor boiernași înfruptați cu cultură, se înfățișează cântecele, mai noi, despre moartea Brâncoveanului, despre luarea Hotinului în 1769, despre arderea Galaților în același an, despre tăierea în 1778 a boierilor Bogdan și Cuza și, în sfârșit, despre moartea generalisimului rus Potemchin¹.

Cu balada a început, în Apus și Răsărit, adunarea poeziei populare. „Rămășițe din poezia veche” ale episcopului scoțian Percy seamănă cu cântecele noastre bătrânești, și rostul lor fusese același: a păstra o tradiție istorică nescrisă; și chipurile, faptele trebuiau să se potrivească, vechea noastră viață de munți și văi, cu voievozi în luptă, fiind asemenea cu viața „muntenilor”, highlanderilor, din „părțile înalte” ale Scoției, unde se trăia viața de familie, de *seminție* (clan), în același fel ca și la noi. Și viața spaniolă de „margine” – tot

¹ V. mai departe; cântecul despre pieirea Galaților, în *Convorbiri Literare*, IX.

lupte cu păgânii ce stau în preajmă acolo, ca și la noi –, care se oglindește în *romancerul*, culegerea de romane anonime populare, din care se ivește chipul lui Cid, *sidul*, Domnul „luptător”, nu e departe ca obiceiuri de vechea viață românească, și pentru noi comoara de cântece din popor a marelui cugetător Herder, care înțelegea să facă să se cunoască *popoarele* prin aceste „glasuri” ale lor¹, e mai aproape de suflet decât pentru alți cititori.

În sfârșit, când, la sârbi, Vuc Karagici dă la lumină, în Viena, balade² în care se cuprind povești de iubire, de luptă, de răzbunare, de blestem, manifestare artistică a unui popor focos neastâmpărat, viteaz, aceste cântece bătrânești ale vecinilor de peste Dunăre sunt în cea mai strânsă legătură cu ale noastre³. Peste puțin cântecul popular balcanic, de care se ține al nostru așa de mult, confundându-se adeseori cu el în ce privește unele categorii de subiecte, se înfățișează și în forma greacă dată de *filelinii* francezi din timpul războiului dramatic pentru independența Eladei, Fauriel și Marcellus. Mai târziu numai, prin culegeri făcute în Bulgaria chiar, s-a cunoscut balada celorlalți vecini slavi de peste Dunăre, cu care până acum numai G. Dem. Teodorescu a asemănat poezia noastră narativă.

Când s-au cules mai întâi la noi *cântece*, alegerea a căzut asupra celor de dragoste și dor, care neconțin, în veacul al XVIII-lea, înrudit de poezia erotică din Apus, au fost cerute și bine plătite de boieri, la mesele lor de familie și la petrecerile lor între prieteni. În hârtiile lui Nicolachi și Iancu Văcărescu sunt astfel de bucați copiate după lăutari. Cam pe același timp, Barbu Paris Mumuleanu se inspiră de cântecele de beție ale poporului în prelucrările sale, care nu sunt lipsite de

¹ *Stimmen der Völker.*

² *Srpsche narodne pjesme.*

³ Culegerea lui apare în 1814; ediție nouă 184-186, 863-866; cea mai nouă, Bălgrad, 189; și urm. V. Steph, M. Okanowitsch, *Die serbische Volksepik im Dienste der Erziehung*, teză de doctorat la Iena, 1897, p. 29 și urm.

haz și chiar de foc. Până la prefacerile, imitățile și născocirile frumoase ale lui Alecsandri, un singur om avusese în mână balade românești pe care nu le culesese el: Gheorghe Asachi, care le copiase de la Caragici, cu care avusese prilej a se întâlni pe vremea când petrecea și el în Viena. Și culegerea maramureșeană din 1821, care se păstrează în biblioteca de parohie¹ din Cornești, cuprinde, după cât se pare, numai bucăți lirice.

După Alecsandri se îndreaptă preotul bucovinean Marian, care schimbă însă prea puțin; mai largă e partea de adaos la tânărul student ardelean, Al. Marienescu. Cu G. Dem. Teodorescu, om de altă generație, dacă e rareori gust în redarea poeziei populare, și mai niciodată critică, se vede tendința netăgăduită de *autenticitate*, care nu merge însă așa de departe încât să tăgăduiască *adevărul* baladei lui Alecsandri, pe care criticul evreu Schwartzfeld a atacat-o din alte puncte de vedere decât al *construcției* cântecului bătrânesc. Balade maramureșene, din acel ținut *din fericire* rămas în urmă și în această privință, în cântarea lui, s-au dat cu pricepere de părintele Tit Bud în culegerea sa; a d-lui N. Mateescu din Râmnicu-Vâlcea are marele merit de a fi reprodus exact balada păstrată credincios, în toată frumusețea și puritatea ei veche, de țărani vâlceni și argeșeni, și ei dintr-un ținut ferit de prea multe atingeri. Iar bucățile multe și felurite pe care le dă învățătorul *sucevean*, din Moldova muntoasă, din ocrotita vale a Bistriței, cu țărani încă dârji și mândri, Al. Vasiliu², se poate prinde *decăderea*, prin confuzie și vulgaritate, a baladei.

III.

Tendința lui Alecsandri era să dea neamului nostru, pentru mărirea lui în străinătate și îmbărbătarea lui înăuntru, un

¹ V. Bîrlea, *Inscripții în Studii și doc.*, XVII, p. 76 și urm.

² Colecția de folclor a Academiei Române, 1909. Cf. *Neamul Românesc literar*, I, p. 340 și urm.

ciclu desăvârșit de legende eroice, care, începând cu Bogdan, descălecătorul Moldovei, să se mântuie numai cu Constantin Brâncoveanu, alcătuind astfel o istorie epică a Domnilor. Ea ar fi corespuns astfel părții mai vechi și cu mult celei mai însemnate din poezia narativă a vecinilor sârbi.

Vom arăta, am spus-o, în altă parte, cum a procedat el, nu ca falsificator, precum s-a pretins mai târziu de înverșunatul său critic evreu, ci ca patriot care, într-o vreme lipsită de critică și bogată în mistificări nevinovate, într-o vreme stăpânită de scopurile estetice ale romantismului, a crezut că folosește nației sale. Mistificarea lui a reușit, nu numai în străinătate, unde traducерile, fără a fi, pe de o parte, așa de multe ca ale baladelor sârbești, n-au lipsit, dar și în țară chiar, unde până deunăzi, până astăzi chiar, în cele mai multe cercuri, poezia populară se caută, se recunoaște și se admiră în Alecsandri.

Nu e greu a se dovedi că marele poet al generației revoluționare nu s-a mulțumit numai a împodobi, a adăuga, a curăța, ci a creat de-a dreptul, din mintea lui, stăpânită de anumite idei contemporane, cu sau fără baza unui element popular autentic, balade care sunt ale lui și numai ale lui. Ele trebuie toate despărțite de comoara eposului popular pentru a le încorpora, ceea ce n-a făcut nici poetul, care credea în durata iluziei ce produsese, nici alții după dânsul, la opera originală a lui Alecsandri.

Dar se pune întrebarea: balada populară, în legătură cu viața, cu faptele, cu biruințele și iubirile voievozilor, se poate ea caracteriza mai de aproape?

Această baladă nu e doar fixată pentru totdeauna. Ea trăiește în vremuri și după vremuri, în oameni și după oameni. E nouă cu fiecare om nou care o cântă și trebuie să fie adevărată și pentru fiecare epocă care o ascultă. Ea primește idei, cunoștințe, sentimente, fapte, străine vremii în care s-a născut pentru pomenirea unei isprăvi de vitejie. Nu se poate găsi un meșter așa de mare în deosebirea broderiei de urzeală, încât